

KALKINMA GÜÇLÜKLERİNİN YENİLMESİNDE KADIN - ERKEK İŞBİRLİĞİ

Prof. Dr. Fatma VARİŞ (*)

“Daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır. Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmi, ahlaki, sosyal, ekonomik hâ-yatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur.” 1923 (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II. s. 150 - 151).

1923 yılında Atatürk tarafından, kadın, yaşamın her kesiminde erkeğin iş ortağı olarak ilân edilmiş, sosyo-ekonomik kalkınmanın koşulu buna bağlanmıştır. Bu anlayış, sözel düzeyde kalmayarak, yasalara dönüşmüş, Türk Toplumunda kadın, o günün endüstri devriminin ürünlerini toplayan Avrupasındaki eşcinslerinden daha ileri haklara kavuşmuştur.

Bu önemli atılımı daha iyi değerlendirebilmek için, o zaman kesiminde, tekfir sistemi ile batılı yaşam arasında sıkışmış kalmış, gözü ve gönlü asrilikte, çağdaşlıkta, fakat geleneksel değerlerin sindirici etkisi ile kendini gerçekleştirmekte güçlük çeken Türk kadınına görebilmek gerekir.

1923'lerden bu yana Atatürk, kadın-erkek işbirliği esaslarını öngören bir toplum amaçlamış ve bunu yalnızca yasa'ya değil, fakat, eğitim yolu ile yaşama dönüştürmüştür. Karma eğitim uygulanmış, eski saray ve kaşaneler yatılı ve gündüzlü okullara dönüştürülmüştür.

(*) Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü Başkanı

İkinci dünya savaşını izleyen yıllarda, politik bloklasmaya paralel olarak ekonomik bloklaşma görülmüş, dünya ülkelerini, kalkınma düzeylerine göre kategorilere ayıran çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu kategorilere göre, kültür mirasının zenginliğine rağmen, ülkemiz, kalkınmakta olan ülkeler arasında yer almaktadır.

Göreligi olan bir kavram olan kalkınmanın, dinamik bir süreç olarak sürdürülmesinde, kadın gücünün son sınırına kadar kullanılması bir zorunluktur. Bu gücün kullanılma şekli ve özünü farklılık gösterebilir. Türk kadınının üretime katılması, Atatürk'ün deyişimi ile, üretim mekanizmalarında doğrudan rol almak "ortak olmak", kalkınmada kendisine düşen rolü gerçekleştirmek "ortaklık, işbirliği", kalkınmada çalışan karşıt cinse yaratma, üretme koşulları sağlamak "koruyuculuk", çocuk doğurmak ve yetiştirmek "anahık" biçiminde belirlenebilir. Fakat her halde, kadın nüfusun potansiyeli ile kalkınma mekanizmaları arasında dinamik bir bağ kurulmalıdır.

"Yaşamak demek faaliyet demektir. Bir toplumun bir uzvu çalışır diğeri çalışmazsa o toplum atıl kalır... İlim ve fen hem kadın hem erkek içindir. Toplum hayatında iş bölümü vardır. Kadın toplumun refah ve mutluluğu için tüm işlerine dahil olacaktır... Bir toplum aynı amaca bütün kadınlar ve erkekleri ile beraber yürümezse terakki etmesine fenni imkân ve ilmi ihtimal yoktur." 1923 "Atatürk'ün S. D. II. s. 85-86".

Ülkemizde, kadın - erkek işbirliği, böylesine açık bir şekilde amaçlandığı, yasalastığı halde, geçen elli sekiz yıl içinde, üretime, kalkınmaya hizmet eden toplam insangücünün kadın kesimi sayısal bir yeterlik göstermemektedir.

1980 yılında 44.910.000 olan ülke nüfusunun 22.751.000 i erkek, 22.159.000 i kadından oluşmaktadır.

Kadın nüfusunun % 57,3'ü, erkek nüfusun % 58,0'i iktisaden faal olan kesimi oluşturmaktadır.

İktisaden faal olan 15-24 yaş arasındaki 8.000.000 kişinin yaklaşık 1/3'i erkek, yaklaşık 0,6/3'sü kadındır. Toplam faal nü-

fusun 16.360.000 içinde kadın oranı ise düşüktür. 1981 yılında okur - yazar olmayan 13 milyon kişiden her 3'ün 2'si kadındır. Kadının kalkınmaya katkısının, kızlarımıza özgü dikiş - nakış ve aşa ağırlık veren okullarla gerçekleşeceğini düşünmek kısır ve bencil bir yaklaşımdır. Gerçekte günümüzde, kadınlar dahi erkek terzi ve aşçıların başarısını kabul etmektedirler. Başarılı dikiş nakışın cinsellikle ilişkisini gösteren ne gözlem ne de bulgu vardır. Hal böyle iken bazı iş ve mesleklerin okullaşıp, yalnızca kadınlarımıza sunulması, aslında, güncel değerlerin gerisinde kalan bir yaklaşımdır.

Temelde, kız ve erkek çocuklarımızın aile içinde ve temel eğitim yıllarından başlayarak birlikte öğrenmeye, çalışmaya alıştırılmaları gerekmektedir. Çocukluk ve gençlik yıllarında birbirinden kaçırılan, birlikte eş amaçlar doğrultusunda çalışmayı öğrenmeyen kız ve erkeklerin, yetişkin çağda, birden, etkin bir işbirliğine girebilecekleri düşünülemez. Bu noktada karma eğitimin üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Karma eğitim, eğitim amaçlarını gerçekleştirmek üzere her iki cinsin, birlikte aynı okul ve sınıfta, eğitim görmeleri anlamına gelmektedir.

Karma eğitime karşı olanlar, yüzyıllar boyunca kadın ve erkeğin fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden farklı olduklarını ve bu yüzden her iki cinsin ayrı eğitilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Ancak, günümüzde bu karşı çıkmaları çürüten bilimsel araştırmalar ve önümüzde üzerine eğilebileceğimiz bir sosyal, kültürel evrim vardır. Batı'da karma eğitimin yaygınlaşması ekonomik, sosyal, politik ve bilimsel temellere bağlanabilir. Endüstri devrimiyle birlikte kadının iş saatlerinde tam randımanla fabrikada çalışarak ekonomik özgürlüğünü kazanması önce, kamu oyununda kadının statüsünü değiştirmiş ve zamanla bu statü yasalarla sağlamlaşmıştır.

Endüstri ve ekonomi alanında görülen bu gelişmeyi demokratik kavramlar desteklemiştir.

Demokrasi kadın - erkek herkese eşit gelişme imkânlarını savunduğundan çocukların ve gençlerin plânlı ve programlı eğitimi devletin sosyal sorumlulukları içine girmiştir.

Avrupa ve Amerika'da kız ve erkekler için geleneksel yolda süregelen ayrı okulların daha pahalıya mal olduğunu görenler, günümüzden 100 yıl önce karma eğitimi fırsat ve imkân eşitliği ve ekonomi yönünden savunmuşlardır.

Günümüz toplumunda kadın ve erkeğin birlikte paylaştığı ve gerçekleştirmeye çalıştığı sorumluluklar artmıştır. Ülkemizde % 50 ye yaklaşık bir oran gösteren kadın erkek nüfusun okula giden erkek oranının kadından fazla olması, kadın eğitimi sağlama ve teşvik zorunda olduğumuzu göstermektedir.

Aslında, Milli Eğitim amaçlarında dile getirilmiş olan davranışların kız ve erkekler için ayrı ayrı düşünülmesi imkânsızdır. Toplumumuzda iki cinsin ortak yaşamaları, sorumluluk paylaşımları ve birlikte çalışmaları sözkonusu olduğuna göre, bunu en sağlam gerçekleştirme yolu iki cinsin bir arada eğitilmeleridir. Ancak, bu yoldadır ki iki cins birbirlerini daha iyi anlayacak ve değerlendirecektir.

Karma eğitim sosyal, kültürel ekonomik kalkınmamızı kadın - erkek işbirliği yoluyla geliştirmeyi amaç edinmiştir. Esasen yasama gerçekleri ve ekonomik zorunluklar iki cinsin bir arada eğitimini kendiliğinden çözerken, bizim görevimiz karma eğitime karşı olanların görüş ve düşüncelerini kritik açıdan ele alarak, memleketimiz eğitiminin, bu konuda normal gelişme çizgisi izlemesine yardım etmek olacaktır.

Karma eğitime karşı görüşler bilimsel araştırmalar ışığında şöyle cevaplandırılmaktadır.

(i) *Erinlik (bulûğ) ve ergenlik çağının özellikleri üzerinde duran eski psiko - pedagoglar, bu çağa rastlayan orta ve lise devrelerinde farklı yönlerden gelişen ve ayrılıklar gösteren kız ve erkeklerin, öğrenimlerini ayırmayı savunmuşlardır.*

Yüzyılımızın başına kadar, ergenlik, çocuğun kişiliği için yeniden doğuş olarak görülmüştür. Bu geleneksel görüş çocukluktan ergenliğe, diğer bir deyimle, ilk öğrenimden orta eğitime geçişte, köklü değişmeler olduğunu savunur. Bu devrede çocukluğa özgü davranışların özellikle olumsuz yönelişlerin, otomatik olarak terkedilmesi ve yetişkin davranışlarının kazanılması beklenir. Çocukluğunda zihni yetersizliği olanların bu devrede

yeterli, derbeder olanların tertipli, olmaları beklenir. Bu ve benzeri değişmelere uymayanlar yetişkin gözünde problem oluşturmaktadır. Ergenliği, cinsel olgunlaşma ve biyolojik esaslara bağlı fırtınalı ve köklü değişmeler çağı olarak gören bu görüş, günümüzde, bilimsel araştırmaların ışığında değişmeye uğramıştır.

Bu gün ergenlik ile kişide bir şekil ve ruh değişikliğinin meydana gelmesi değil, fakat bu çağda çocukluktan getirilen davranışların kökleştiği kabul edilmektedir. Bu devre diğer gelişim yıllarından soyutlanamaz; süreli ve düzenli olan gelişmenin, kendisinden bir evvelki çağın etkisinde kalan ve kendinden sonraki devreyi etkileyen bu çağda, kız ve erkek çocuklarımızın ilk öğrenimden farklı bir eğitime tabi tutulması suni bir uygulama olacaktır.

(ii) *Orta dereceli okullarda kız ve erkek çocukların birarada eğitime tabi tutulmalarının ahlâk ve disiplin problemleri doğuracağı; karşıt cinsle ilgilenmenin ahlâk ve karakter üzerinde sarsıntılar meydana getireceği ve bunun sonucunda derslere karşı ilgisizlik ve başarısızlık doğacağı ileri sürülmektedir.*

Bu iddia sahipleri randıman sağlanması ve ahlâkın korunması için ayrı eğitimi savunmaktadırlar.

Ortaokul ve lise çağındaki çocuğun problemlerinin kaynağı yalnızca fizyolojik değil, fakat toplumdaki yetişkinler grubunun ergene karşı tutumu ile bağlantılıdır. Bu yüzden, çocukluktan yetişkinlik devresine geçişi belirleyen bu uyum devresi farklı kültürlerde farklı özellikler gösterebilir.

Buna göre ilk okulda karma eğitim gören çocuğun orta öğretimde ahlâk düşüncesi ile karşıt cinsten ayrılması, çocuğun yadırgayacağı bir yetişkin tutumu olmaktadır.

Eğitim araştırmaları, karma eğitimin ahlâk anlayışına aykırı olmadığını, aksine, ahlâk değerlerini geliştirdiğini göstermektedir. Bir iki olay ile bu genelleme bozulamaz.

Lise çağı çocuğunun en önemli gelişim özelliklerinden biri sosyal ilgiler geliştirmesidir; kişinin egosuna etki yapan bu ilgiler, daha çok ahlaki değerlerle bağlantılıdır. Bu çağda dış kontrolün kuvvetini kaybettiği söylenirse de, psikiyatri bunu suçlu-

luk duygusunun yeni bir şekil alması ve derinlik kazanması doğrultusunda yorumlamakta, aslında dıştaki ahlak kontrolü ve baskısından kurtulmaya çalışan gencin, iç kontrol geliştirdiğini savlamaktadır.

Buna göre, bu kontrolün gelişmesine yardım etmek, eğitimin önde gelen sorumluluklarından biri olacaktır. Böyle bir yardım, disiplinin modern anlamda tanımına uygun bir uygulamaya götürecektir. Bunun sağlanması için okullardan yalnızca biçimsel bir karma öğretim yapmaları değil, fakat karma eğitimi sosyal faaliyetlerle uygulamaları istenecektir.

Lise çağının ahlak sorunlarının çıktığı en müsait çağ olmadığını gösteren diğer araştırmalar da vardır :

Genel olarak çoğalma kabiliyeti kazanma, cinsel yönden uyarılma anlamına gelmez. Cinsel ilgi (şehvet) genel olarak, erkeklerde ergenliğin sonlarında, kızlarda ise 20 yaşlarında gelişir. Kinsey ve arkadaşları cinsel tepkileri, özellikle kızlarda, daha çok sosyal faktörlere bağlamışlardır. Bu bulgular, lisede kız-erkek arkadaşlığının genel olarak, devamlı tekelci ve zararlı yönde gelişmediğini açıklamaktadır.

(iii) *Karma eğitime karşı olanlar bazı öğretim dallarında, cinslerin farklı yetenek gösterdiklerini, aynı sınıfta aynı öğretime tabi tutuldukları takdirde aynı başarıyı gösteremeyeceklerini, bio - fizyolojik farkların bunu daha da etkileyeceğini söylemektedirler.*

Eğitsel araştırmalar kız ve erkeklerde zihni yetenek yönünden fark olmadığını göstermektedir. Her ne kadar, kızların, standardize başarı testlerinde, özellikle dil ve edebiyatta, erkeklerin ise aritmetik ve fen alanlarında başarı gösterdiklerine işaret edilmekte ise de, bu konudaki farkın çok az olduğu ve bunun kültürel bir koşullanma sonucu olduğu savunulabilir. Ayrıca Stanford - Binet zeka testlerinin revizyonu ve her iki cinse uygulanmasında, sonuçlar, kız-erkek arasında zeka farkı olmadığını göstermiştir.

Avrupada orta ve lise öğrencilerinin başarısızlık sebepleri üzerinde yapılan araştırmalar, genel olarak, başarısızlıkta; % 24 yetenek, % 76 okulun sorumluluklarını yerine getirmeyişinin

rol oynadığını ortaya koymuştur. Sınıfta kalma sebeplerinin araştırılması şöyle bir listenin gelişmesine yol açmıştır.

- a. Öğretmenin fazla konu yüklemesi,
- b. Öğretmenin dersi ilginç hale getirmemesi,
- c. Öğretmenin öğrenciyi tanımaması,
- d. Öğrenci yeteneklerinin sınırlı oluşu,
- e. Ana babanın ilgisizliği,
- f. Öğrenciye evde ve okulda hazır yardım "ödevlerini yapma, soruları cevaplandırma gibi".

Buna göre bu devrede görülen başarısızlığı karma eğitime bağlamak dayanaksızdır. Ayrıca bu çağda her iki cinsin de, zihinsel yaşantıları paylaşımları, başarı isteğinin artması, karşıt cinsin onayını kazanma yönelişi içinde daha ahlaki davranışlara yönelebilecekleri söylenebilir.

Bu gün sorun karma eğitim olsun mu, olmasın mı sorunu olmaktan çıkmıştır. Zira insanlığın politik, ekonomik, sosyo - kültürel evrimi bu doğrultuda gelişmiştir.

Ülkemizde Milli eğitim politikası da böyle bir mihraka oturmuştur. Milli eğitimimizin amaçları erkek ve kadın için ortaktır. Her iki cinsten de beklenen davranış standartları aynıdır. Ayrıca, okul kademelerinin ve program tiplerinin amaçları da kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık gözetmemektedir. Farklılık, çok küçük oranda, kadınların kültürel rolleri gereği, bazı derslerde "ev işleri vb." görülmektedir. Bugün, aile yaşamında ortak sorumlulukların geliştiğini izleyenler, bu ve benzeri derslerin erkek öğrenciler tarafından da alınmasını yadırgamıyacaklardır.

Eğitimin en genel amacı, bireyin içinde yaşadığı topluma uyum yapmasıdır. Topluma uyum, doğal ve fizik çevre ile birlikte sosyo - kültürel fenomeni de kapsamaktadır. Bireyin sosyal çevresinden insanların bir kısmı "Karşıt cins" silinemeyeceğine göre, sorun, eğitim aracı ile karşılıklı uyumu sağlıklı bir düzeye ulaştırmak olmalıdır.

Sonuç olarak, ülke kalkınmasına, her düzeyde ve her alanda katkıda bulunacak bireyleri yetiştirirken her iki cins, aynı

oranda eğitim sürecine katıldığı taktirde, insangücü gereksinimleri, daha büyük kitlelerden, yeteneğe ve başarıya dayalı olarak daha sağlıklı bir biçimde karşılanacaktır.

Sorun, kadın ve erkek arasında bir yarışma yaratma sorunu değildir. Tam aksine, Cumhuriyetin kuruluşunda, kültürümüz bu yönde belirlenmiştir. Bugün bu işbirliği ve ortaklık anlayışının yeniden vurgulanması gerekmektedir.

"Şuna kani olmak lâzımdır ki, dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir" diyen Atatürk Türkiyesinde **"artık kadını süs tanımak fikri değişmiştir."** Eğitimin, bu gün üzerinde durması gereken konu, örgün ve yaygın eğitimde, kadın ve erkeği, ülke kalkınmasını destekleyecek doğrultuda yetiştirmek üzere uygulama tasarımları, yöntemler geliştirmek olmalıdır.

"Bir toplumun hayatta, çalışması ve muvaffak olması için, çalışmanın ve muvaffak olabilmenin bağlı olduğu bütün sebep ve şartları benimsemesi gerekir. Bundan ötürü bizim toplumumuz için ilim ve teknik gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lâzımdır. Malumdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır. Bu umumi iş bölümü arasında kadınlar kendilerine ait olan vazifeleri yapacakları gibi, aynı zamanda sosyal topluluğun refahı, saadeti için gerekli gündelik çalışmaya dahi dahil olacaklardır... 1923, "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II. s. 85 - 86".